

Anna Bajerowska

"Lingwistyka tekstu w Polsce i w Niemczech. Pojęcia, problemy, perspektywy", red. Zofia Bilut-Homplewicz, Waldemar Czachur, Marta Smykała, Wrocław 2009 : [recenzja]

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 2, 306-313

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Das vierte Kapitel konzentriert sich auf die Herkunft der untersuchten Interlexeme. Auch wenn sich die Internationalismenforschung als eine strikt synchrone Disziplin versteht und Fragen nach der Etymologie und Wortgeschichte außerhalb ihres Untersuchungsgegenstandes bleiben, schaltet sich geradezu bei kulinarischer Lexik der „etymologisierende Instinkt“ (S. 138) ein, der nach den Quellen solcher Wörter und kulturellen Wechselbeziehungen forschen lässt. Zwar wird hier nicht die Herkunft jedes Interlexems ermittelt, so dass die Analyse keine Vollständigkeit beansprucht, dennoch zeigt sich bereits an der präsentierten Übersicht, wie viele Sprachen in der Lexik der Gastronomie und Kochkunst ihre Spuren hinterlassen haben und wie fesselnd auch ihre Wortgeschichte sein kann, was die Autorin an einer Auswahl von Eponymen, d. h. auf einen Personennamen zurückgehenden Gattungsbezeichnungen (S. 154), und der im Anhang enthaltenen Erklärungen zu ihrer Entstehung illustriert. In gleicher Weise, obwohl nicht als Eponyme, werden Lexeme untersucht, denen geographische Namen zugrunde liegen, wobei der Autorin ein terminologisches Versehen unterläuft, da sie Toponyme als „Gattungsbezeichnungen, die auf geographische Namen zurückzuführen sind“ (S. 155) definiert. Dies tut der Darlegung jedoch keinen Abbruch.

M. Turskas Studie ist ein wissenschaftlich fundierter und zudem interessanter Beitrag, der Aspekte der Sprachwissenschaft und der Kulinaristik auf gelungene Weise verbindet, aber auch existierende Verflechtungen zwischen diesen wissenschaftlichen Disziplinen aufs Neue aufzeigt. Die Arbeit ist sprachlich präzise und leserfreundlich, besonders weil sie in der Komplexität der behandelten linguistischen Themen dem Leser immer ein umfassendes theoretisches Kompendium bietet.

Ilona K r o m p

Zofia BILUT-HOMPLEWICZ, Waldemar CZACHUR, Marta SMYKAŁA (red.) *Lingwistyka tekstu w Polsce i w Niemczech. Pojęcia, problemy, perspektywy*. Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocław 2009, 364 s.

Publikacja „Lingwistyka tekstu w Polsce i w Niemczech. Pojęcia, problemy, perspektywy” stanowi zbiór artykułów naukowych prezentujących osiągnięcia, kierunki badań, najważniejsze zadania oraz zagadnienia związane z dyferencjacją pojęciową w obrębie lingwistyki tekstu. Wyodrębniono cztery działy tematyczne, z uwzględnieniem podziału na perspektywę polonistyczną oraz germanistyczną. Interesujący wstęp, a zarazem uzupełnienie treści publikacji stanowi rozmowa z Profesorem Teresą Dobrzyńską, Profesorem Wolfgangiem Heinemannem oraz Profesorem Zdzisławem Wawrzyniakiem, dotycząca genezy, stanu oraz perspektyw lingwistyki tekstu w Polsce i w Niemczech.

Część pierwszą otwierają rozważania Teresy Dobrzyńskiej dotyczące pojęcia tekstu, a więc kwestii kluczowej, stanowiącej punkt wyjścia każdej inicjatywy badawczej w zakresie lingwistyki tekstu. Autorka artykułu definiuje tekst jako całościowy komunikat, a ściślej rzecz ujmując, jako wypowiedź interpretowaną jako pełny komunikat przez odbiorcę. Poglądy T. Dobrzyńskiej są zbieżne z tzw. pragmatyczną definicją tekstu, przywoływaną przez wielu polskich tekstologów, nierozzerwalnie związaną z pojęciem spójności w funkcji wyznacznika tekstowości. W kontekście pragmatycznego podejścia do tekstów zasadniczą rolę odgrywa zagadnienie delimitacji wypowiedzi, czyli „sygnalizowanie i trafna identyfikacja granic tekstu”. Ponadto T. Dobrzyńska wskazuje na nieostrość w obrębie najbardziej fundamentalnych pojęć z dziedziny lingwistyki tekstu, co dostrzega większość autorów artykułów zamieszczonych w prezentowanej publikacji.

Główne nurty polskich badań tekstologicznych (analiza syntaktyczna, badanie spójności, opis wypowiedzi mówionych, badania nad tekstami literackimi) charakteryzuje Janina Labocha, która – podobnie jak Teresa Dobrzyńska – przyjmuje pragmatyczną perspektywę względem pojęcia tekstu. J. Labocha również zwraca uwagę na brak spójności terminologicznej w zakresie nazewnictwa pojęć takich jak *lingwistyka tekstu* czy *tekst*, *wypowiedź*, *dyskurs*. Zdaniem autorki najbardziej uzasadnione są nazwy *tekstologia* oraz *lingwistyka tekstu*, nie uzasadnia ona jednak szerzej swego wyboru. Pojęciu tekstu w badaniach tekstologicznych poświęcona jest także praca Małgorzaty Rzeszutko-Iwan. Autorka już we wstępie zaznacza, iż przyczyn braku precyzji terminologicznej względem pojęcia tekstu upatrywać należy w daleko posuniętym zróżnicowaniu metodologii badań tekstologicznych. Jednocześnie autorka konstatuje, iż przeplatanie się pojęć, zacieranie się granic między nimi jest w obecnej dobie nieuchronne, ze względu na interdyscyplinarne podejście do badań naukowych w ogóle. M. Rzeszutko-Iwan podkreśla wagę ujęcia pragmatycznego w polskiej lingwistyce tekstu, oraz jego konsekwencje w postaci postrzegania tekstu jako aktu dynamicznego.

Zjawisko opozycjonowania pojęcia dyskursu wobec tekstu krytycznie ocenia Bożena Witosz. Polonistka zauważa, że paradygmat analizy dyskursu krystalizuje się w związku ze zwrotem metodologicznym, jaki dokonuje się w lingwistyce tekstu, a nie w związku z wyodrębnieniem nowego przedmiotu badań. Dlatego deprecjonowanie wagi pojęcia tekstu jest zdaniem autorki nieuzasadnione, należy wręcz zaliczyć je w poczet świadomych zabiegów mających na celu dowartościowanie pewnych inicjatyw badawczych kosztem innych, fundamentalnych prac tekstologicznych. Zdaniem B. Witosz główne rozbieżności pomiędzy lingwistyką dyskursu a analizą tekstu wynikają z różnic w założeniach metodologicznych i perspektywach badawczych, nie należy natomiast upatrywać ich w zróżnicowaniu obiektów badań. Autorka stwierdza, że przypisywanie dyskursowi statusu nowego obiektu badań jest nieuzasadnione, gdyż każdy tekst ma charakter dyskursywny.

Artykuł Kazimierza Ożoga, ostatni w części pierwszej głos polonisty w sprawie podstawowych zagadnień lingwistyki tekstu, porusza zagadnienie metatekstu w języku polityki. Autor analizuje kategorię metatekstu, charakteryzuje język polityki, a następnie prezentuje wyniki analizy funkcji operatorów metatekstowych w wy-

powiedziach polskich polityków. Jak zauważa K. Ożóg, w tekstach mówionych występuje więcej operatorów metatekstowych niż w tekstach pisanych. Zwroty te (np. *to znaczy po prostu, najkrócej mówiąc*) najczęściej występują w funkcji eksplikatywnej, stosowane są w celu sprecyzowania, wyjaśnienia znaczeń, co jednocześnie stanowi formę obrony przed potencjalnym atakiem. Ponadto K. Ożóg postuluje intensyfikację badań nad specyfiką tekstów politycznych i polskim dyskursem politycznym.

Jako jedyny autor na łamach prezentowanej publikacji, próbę precyzyjnego określenia prymarnego przedmiotu oraz celów badawczych lingwistyki tekstu podejmuje Sambor Grucza. Artykuł otwiera wprawdzie część poświęconą ujęciu podstawowych zagadnień lingwistyki tekstu z perspektywy germanistycznej, lecz zaprezentowane wnioski mają charakter uniwersalny. Autor rozpoczyna swe rozważania od uwag dotyczących historii wyodrębniania przedmiotu badań lingwistyki tekstu, wskazując jednocześnie na główne mankamenty dotychczas sformułowanych definicji tekstu. Zdaniem autora cel lingwistyki tekstu stanowi rekonstrukcja reguł mentalnych warunkujących tworzenie i rozumienie konkretnych tekstów przez ich konkretnych nadawców/odbiorców. Reguły te istnieją wyłącznie w mózgach ludzkich, ich postać uniemożliwia bezpośredni opis, w związku z czym należy przyjąć, że prymarny przedmiot lingwistyki tekstu stanowią osoby tworzące/odbierające teksty. Lingwistyki tekstu nie wyróżnia jednak jej przedmiot (konkretni mówcy – słuchacze są przedmiotem badań każdej lingwistyki), lecz właściwości tekstowe, ze względu na które uczyniła ona swym przedmiotem konkretne osoby. Dlatego S. Grucza stwierdza, iż lingwistyka tekstu nie stanowi odrębnej dziedziny lingwistycznej, lecz należy ją traktować jako część lingwistyki. Ponadto autor określa cele, jakie realizować powinni lingwiści prowadzący badania tekstologiczne. Cele komparatywne obejmują porównywanie zbiorów tekstów i/lub języków w ujęciu monolingwalnym, bilingwalnym lub multilingwalnym. Natomiast realizacja celów aplikatywnych ma umożliwić doskonalenie umiejętności i sprawności warunkujących tworzenie oraz rozumienie tekstów.

Artykuł Zbigniewa Wawrzyniaka poświęcony jest problematyce rozumienia tekstu, ujętej zarówno w perspektywie odbiorcy, jak i nadawcy tekstu. Zgłębiając kwestię zrozumienia tekstu, należy uwzględnić również błędne jego zrozumienie, w tym podzrozumienie (zrozumienie niepełne) oraz nadzrozumienie (bliskie nadinterpretacji). Autor podkreśla, że rozumienie tekstu jest zależne od konkretnych uwarunkowań społecznych, ograniczone konwencjami. Z. Wawrzyniak podejmuje również zagadnienie pragmatyki, zaznaczając, że teksty językowe – w przeciwieństwie np. do skonwencjonalizowanych systemów logicznych – zawsze mają charakter pragmatyczny.

Kwestię retorycznej spójności tekstu podejmuje Iwona Bartoszewicz, powołując się głównie na tezy lingwistów niemieckich, którzy pielęgnują tradycję retoryczną w swych badaniach. Z punktu widzenia autorki teoria argumentacji – bardzo wyraźnie obecna w badaniach o profilu retorycznym – umożliwia świeże pragmatyczne spojrzenie na teksty. Struktura argumentacji charakterystyczna dla tekstów retorycznych umożliwia prezentowanie różnych punktów widzenia, a samo argu-

mentowanie ma na celu uwiarygodnienie wypowiedzi i umożliwienie skutecznej perswazji. Tekst Iwony Bartoszewicz jest jedynym podrozdziałem, w którym poruszony został temat spójności retorycznej, a zarazem pewnego rodzaju klamrą zamykającą i dopełniającą część pierwszą.

Artykuł Stanisława Gajdy pt. *Gatunki wypowiedzi i genologia* rozpoczyna rozważania dotyczące genologii lingwistycznej, którym poświęcona jest część druga. Autor odwołuje się do ogólnej teorii gatunku, omawia poszczególne wymiary tekstu/dyskursu wyodrębnione przez T. van Dijkę (wymiar pragmatyczny, poznawczy, wyrażeniowy), pojęcie gatunku i stylu, aby ostatecznie sformułować prognozę dotyczącą rozwoju badań genologicznych i nakreślić ich cele. S. Gajda stwierdza, że podstawowym zadaniem genologii jest optymalizacja kompetencji komunikacyjnej w obliczu zaistnienia nowych sytuacji komunikacyjnych i gwałtownych zmian w obrębie rzeczywistości komunikacyjnej. Zagadnienia związane z przypisywaniem pewnym gatunkom kategorii potoczności porusza Barbara Boniecka, stwierdzając jednoznacznie, iż zakres tej kategorii jest rozmyty, ma nieostre granice. Autorka podejmuje próbę określenia podstawowych cech potoczności (ustność, bezpośredniość, miejsce, czas, codzienność, temat, naturalność, a nawet pleć), na podstawie analizy tekstów potocznych formułując uwagi natury ogólnej, dotyczące np. trudności związanych z kategoryzacją tekstów oraz potrzeby tworzenia definicji poszczególnych gatunków w celu uporządkowania rzeczywistości genologicznej.

Artykuły zaprezentowane w części germanistycznej poświęcone są tekstom specjalistycznym oraz – co istotne – dydaktyce języków specjalistycznych. Tematykę dyskusji dotyczących języka naukowego (styl naukowy, obiektywizm) analizuje Danuta Olszewska. Autorka zauważa, że struktury składniowe tekstów naukowych nie przysparzają szczególnych trudności studentom niemieckim ze względu na ich obecność w gramatyce języka ogólnego. Źródłem problemów jest natomiast stylistyka, a umiejętność formułowania tekstów naukowych, niestety, nie znajduje odzwierciedlenia w dydaktyce uniwersyteckiej. Podobne braki w sferze dydaktycznej dostrzega Zenon Weigt, prezentując problematykę tekstów prawniczych na przykładzie niemieckiego kodeksu cywilnego. Autor przedstawia charakterystykę języka prawa jako języka specjalistycznego, następnie przechodzi do zagadnienia tekstu specjalistycznego oraz składni i leksyki tekstów prawnych. Preparacja dydaktyczna tekstów prawnych jest utrudniona ze względu na ich logikę oraz spójność. Mimo to Z. Weigt szczególnie akcentuje potrzebę tworzenia korpusów tekstów normatywnych oraz poszerzenia oferty edukacyjnej, zarówno z uwagi na wymagania rynku jak i na kwestie poznawcze.

Część trzecia prezentowanej publikacji poświęcona jest zagadnieniom intertekstualności, (inter)kulturowości oraz intermedialności. Wyniki badań nad intertekstualnością prowadzonych w Polsce przybliża Maria Krauz, rozpoczynając od uwagi na temat zróżnicowania znaczeniowego w obrębie leksemu *intertekstualność*, zdaniem autorki wynikającego z metodologii badań. Intertekstualność stanowi przedmiot rozważań formułowanych na gruncie literaturoznawstwa, językoznawstwa oraz teorii tekstu. Termin ten odnosi się do różnych rodzajów relacji zachodzących pomiędzy tekstami, a badania nad intertekstualnością mają na celu precyzyjne określenie

charakteru tych relacji. Omawianie lingwistycznych koncepcji intertekstualności Maria Krauz rozpoczyna od odniesienia do koncepcji Beaugrande'a i Dresslera, według której intertekstualność obejmuje wiedzę odbiorcy danego tekstu o innych tekstach oraz wykorzystanie tej wiedzy w akcie tworzenia oraz odbioru tekstów. M. Krauz zauważa, że rozważania o intertekstualności, realizowane w perspektywie lingwistycznej, poszerzyły zbiór obiektów badań o teksty naukowe, jednocześnie zawężając jej rozumienie do „obecności obcego tekstu w danej wypowiedzi”. Konkludując, autorka stwierdza, że relacje między tekstami mogą mieć charakter eksplicytny (cytaty) lub też ukryty, stwarzając zdecydowanie szersze możliwości interpretacyjne, w znacznym stopniu angażujące wiedzę odbiorcy. Intertekstualny charakter danego tekstu stanowi wynik świadomych działań nadawcy, mających na celu zwiększenie atrakcyjności tekstu. Natomiast bezpośrednie nawiązania intertekstualne, często występujące w tekstach naukowych, służą – zdaniem Marii Krauz – osadzeniu wiedzy nadawcy w szerszym kontekście, a także prezentacji danego zagadnienia z odmiennej, nowej perspektywy.

Niezwykle złożony i w wymiarze pojęciowym niejednorodny problem interkulturowości w polskiej lingwistyce tekstu zarysowują Ewa Biłas-Pleszak i Katarzyna Sujkowska-Sobisz. Autorki podkreślają wagę dociekań analitycznych Anny Wierzbickiej, a zwłaszcza jej założeń metodologicznych. Uwagi A. Wierzbickiej dotyczące konieczności poddawania systematycznej analizie nie tylko poszczególnych form kulturowych (np. murzyńskich obelg rytualnych), ale „całego uniwersum mowy badanej kultury” oraz postulowanie ukonstytuowania wspólnej przestrzeni badawczej na skrzyżowaniu lingwistyki i antropologii, autorki postrzegają jako czynniki determinujące kształt polskich badań interkulturowych, prowadzonych z perspektywy lingwistyki tekstu. E. Biłas-Pleszak i K. Sujkowska-Sobisz nie prezentują zamkniętej, pełnej charakterystyki polskich badań interkulturowości w lingwistyce tekstu, gdyż, zdaniem samych autorek, zarys tego obszaru rzeczywistości naukowo-badawczej nie zdążył jeszcze zyskać wystarczająco wyrazistego charakteru. Autorki sugerują rozważenie możliwości wykorzystania w tych badaniach metod kognitywnych, co uzasadniają potrzebą określania kierunków „konceptualizacji konkretnych genrów wśród uczestników badanej kultury”. Sensowność przyjmowania perspektywy interdyscyplinarnej w badaniach intertekstualności kwestionują natomiast lingwiści niemieccy, których zapatrywania na wspomniane zagadnienie przedstawiła Bogusława Rolek w artykule zamykającym część trzecią prezentowanej publikacji.

Do zagadnienia intertekstualności powraca w swych rozważaniach Iwona Loewe, popierając – podobnie jak M. Krauz – koncepcję, według której zjawisko to jest wynikiem świadomych zabiegów nadawcy i odbiorcy tekstu, zmierzających do urozmaicenia tekstu w warstwie znaczeniowej. Autorka wskazuje na pokrewieństwo powyższego założenia z koncepcją dialogiczności M. Bachtina, równocześnie przybliżając czytelnikom propozycję intertekstualności wtórnej autorstwa A. Gwoździa (tworzenie przez widza nieintencjonalnego supertekstu na podstawie kolażu z fragmentów przeglądanych za pomocą pilota programów telewizyjnych). I. Loewe zajmuje również stanowisko wobec takich pojęć, jak interaktywność (je-

dynym interaktywnym medium jest Internet, gdyż daje użytkownikowi możliwość selekcjonowania źródeł informacji; autorka wspomina również o kompetencji interaktywnej), intermedialność, intergatunkowość (przekształcanie się gatunków, ich transgresja w celu spełnienia kryterium adekwatności do rzeczywistości), interdyskursywność (wykorzystywanie strategii właściwych innym rodzajom dyskursów, niż ten, z którego pochodzi dany tekst). Zdaniem I. Loewe, każde z wymienionych zjawisk jest w pewnej mierze uwarunkowane przez interkulturowość. Transgresyjność kultur sprawia natomiast, że każda kultura warunkuje istnienie specyficznych gatunków (np. czat, blog, mejl) i rodzajów dyskursu.

Stan badań nad intertekstualnością w lingwistyce tekstu w Niemczech diagnozuje Bogusława Rolek. Powołując się na wyniki rozważań K. Zimmermana, Beaugrande'a i Dresslera, S. Holthuisa, E. Röbler, K. Steyer, E.-M. Jakobsa, T. Griffiga i W. Heinemanna, autorka stwierdza, iż twórcza postawa niemieckich naukowców zaowocowała zróżnicowaniem w obrębie badań nad intertekstualnością. Jednak wysiłki na rzecz osiągnięcia ścisłości terminologicznej nie uchroniły lingwistów przed trudnościami metodologicznymi, skąd wynika rezygnacja z podejścia interdyscyplinarnego na rzecz precyzyjnego określenia ram badawczych przy uwzględnieniu konkretnego odbiorcy i autora danego tekstu. Zdaniem B. Rolek postawa badawcza, jaką przyjęli lingwiści badający zjawisko intertekstualności w Niemczech, ma spójne podłoże metodologiczne oraz otwiera nowe perspektywy teoretyczne. Artykuł B. Rolek zamyka część trzecią publikacji, pod względem tematycznym pokrewną części czwartej, zatytułowanej „Z diachronicznej lingwistyki tekstu”.

Artykuł Artura Rejtera, otwierający część czwartą, poświęcony jest zagadnieniu interkulturowości w diachronicznej refleksji nad tekstem i dyskursem. Autor, nie skupiając się na próbie precyzyjnego określenia statusu dyskursu ani tekstu, stwierdza, iż zarówno tekst, jak i dyskurs są zjawiskami w wysokim stopniu zdeterminowanymi przez czynniki kulturowe. Artykuł stanowi próbę przedstawienia fenomenu interkulturowości jako wyznacznika „dynamiki danej kultury i typów komunikacji występujących w jej obszarze” oraz wykładnika jej cech specyficznych. W tym celu autor przyjął perspektywę historyczną i międzykulturową, co zaowocowało uzyskaniem bogatego przekroju języka oraz jego pełnego obrazu jako zjawiska wielopłaszczyznowego (komunikacyjno-społeczno-kulturowego). A. Rejter koncentruje się przede wszystkim na opisie pewnych aspektów tekstów (Biblia) i dyskursów (np. dyskursu szlacheckiego, dyskursu płci), podkreśla wagę wpływów z języka czeskiego, wpływu kultury niemieckiej, co – jego zdaniem – gwarantuje wgląd w szerokie spektrum wyznaczników komunikacji. Podsumowując, A. Rejter stwierdza, że polszczyzna jest nierozzerwalnie powiązana z różnymi zjawiskami, jakie ukształtowały europejski obszar komunikacyjny, lecz jednocześnie pozostaje samodzielnym środkiem komunikacji. Odniesienia interkulturowe należy, zdaniem autora, traktować jako element wzbogacający język i uniwersum komunikacyjne.

Oceny stanu oraz charakteru niemieckojęzycznych badań nad historycznymi gatunkami tekstów podjął się Józef Wiktorowicz. Zdaniem autora, lingwiści poświęcający swoją uwagę analizie tekstów z zamierzchłej przeszłości (materiał

badawczy pochodzi z okresu od XII do XVIII wieku), przyjmują głównie perspektywę synchroniczną. Poddawane analizie starodruki oraz rękopisy zawierają testy niezwykle różnorodne z punktu widzenia ich funkcji pozajęzykowej. Tak na przykład w księgach zielarskich napotkać można zarówno informacje o charakterze encyklopedycznym, jak i przepisy czy zalecenia medyczne. Omawiając wyróżniane przez niemieckojęzycznych językoznawców gatunki tekstów, autor wskazuje na specyficzne trudności występujące w zależności od badanego tekstu. Najwięcej wątpliwości budzi decyzja o przypisaniu danego tekstu do określonego gatunku, ze względu na rozbieżności natury funkcjonalnej przy jednoczesnym braku wyraźnego zróżnicowania tekstów na poziomie wyrażeniowym. J. Wiktorowicz stwierdza, iż badawcze wysiłki lingwistów niemieckojęzycznych zajmujących się tekstami historycznymi powinny zmierzać przede wszystkim w kierunku systematyzacji oraz precyzyjnego opisu gatunków badanych tekstów.

Część piąta recenzowanej publikacji poświęcona jest kontrastywnej lingwistyce tekstu. Dorobek polskich germanistów w zakresie kontrastywnej lingwistyki tekstu prezentuje Marta Smykała, przy czym ocena analogicznych osiągnięć na gruncie niemieckim stanowi jedynie przyczynek do refleksji nad stanem polskich badań w tej dziedzinie. Autorka nie skupia się na kontrastowaniu polskiego i niemieckiego systemu językowego, nie poświęca uwagi kontrastowaniu na poziomie frazeologicznym ani leksykalnym. W ramach artykułu inicjującego rozważania nad kontrastywną lingwistyką tekstu, omówione zostają podstawy teoretyczne kontrastywnych badań tekstologicznych, główne etapy ich rozwoju w Polsce oraz w Niemczech. Praca M. Smykały ma na celu porównanie kondycji dwu kultur naukowych oraz usprawnienie przepływu informacji pomiędzy nimi, z obopólną korzyścią. Dorobek polskiej myśli germanistycznej w zakresie kontrastywnych badań tekstologicznych autorka artykułu ocenia jako skromny, gdyż grono germanistów skoncentrowanych na wspomnianej tematyce jest dość wąskie. Brakuje przede wszystkim prac prezentujących uogólnione wyniki analizy konkretnych gatunków tekstów, podczas gdy w Niemczech na rynku wydawniczym pojawiają się obszernie monografie, a nawet całe serie prac poświęcone tym zagadnieniom. Ponadto większość prac dotyczących tekstologii kontrastywnej w Niemczech ukazuje się w języku niemieckim, powiększając jednocześnie dorobek tamtejszej rodzimej germanistyki. Natomiast polska myśl germanistyczna poszerza w wielkiej mierze horyzont badawczy germanistyki światowej, nie wywierając znaczącego wpływu na tekstologię polską, ze względu na publikowanie wyników badań w języku niemieckim. Autorka podkreśla również to, że kontrastywne badania tekstologiczne, ze względu na swój zakres i wieloaspektowość, wymagają podjęcia pracy zespołowej. Doskonałym przykładem są niemieckie zespoły badawcze, przy jednoczesnym braku podobnych inicjatyw w obszarze tekstologii polskiej.

Odnosząc się do miejsca lingwistyki tekstu w kształceniu uniwersyteckim o profilu filologicznym, Waldemar Czachur podkreśla konieczność uwzględnienia aspektów dydaktycznych w procesie formułowania przedmiotu i zadań tekstologii. Autor jednoznacznie wskazuje na brak podręcznika akademickiego syntetyzującego osiągnięcia i prezentującego stan badań tekstologicznych autorów z kraju

i zagranicy, jednocześnie wysoko oceniając postępy niemieckie w tej dziedzinie i postulując stworzenie podobnej bazy dydaktycznej w Polsce. W polskich publikacjach o charakterze podręczników zdaniem W. Czachura brakuje zadań problemowych, przedstawienia niektórych zagadnień w formie otwartych problemów do przedyskutowania, a także zadań praktycznych opracowanych w oparciu o wybraną metodę analizy.

Stan polskich i niemieckich badań nad hipertekstami podsumowuje Marcin Maciejewski. Uznaje on, iż obecnie nie można mówić o ukonstytuowaniu nowego obszaru badań tekstologicznych w Polsce ani w Niemczech, ze względu na dość skromny zakres badań poświęconych hipertekstom. Polscy lingwiści skupiają się na jednostkowych analizach poszczególnych hipertekstów, nie formułują natomiast wniosków ogólnych, które mogłyby stanowić przyczynek do ukonstytuowania nowej dyscypliny badawczej. Zdaniem M. Maciejewskiego do najistotniejszych zadań badawczych należy stworzenie definicji pojęcia hipertekstu, stworzenie modelu analizy oraz opis konkretnych gatunków hipertekstu. Autor postuluje również przyjęcie perspektywy o charakterze wielowymiarowym, gdyż hipertekstom brak jednolitej formy, stanowią one przekaz multimedialny.

Dorobek lingwistyki tekstu w Polsce i w Niemczech – a zarazem kształt publikacji – podsumowuje Zofia Bilut-Homplewicz. Autorka wypowiada się na temat zagadnienia kontrastywności, tradycji i problemów badań lingwistycznych oraz zadań badawczych, jakie stoją przed lingwistyką tekstu, zarówno w Polsce, jak i w Niemczech. Z. Bilut-Homplewicz zauważa również, iż „Lingwistyka tekstu w Polsce i w Niemczech” w kompaktowy sposób prezentuje dokonania w dziedzinie lingwistyki tekstu w języku polskim. W świetle poglądów autorów prezentowanej publikacji można pokusić się o stwierdzenie, że wypełnia ona pewną lukę, stanowi konkretną odpowiedź na pewne braki w polskiej lingwistyce tekstu.

Anna B a j e r o w s k a

Mikołaj RYCHŁO, *The Educational Approach to Language Teaching*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 124.

Znaczenie szeroko pojętej edukacji językowej, a w szczególności nauczania języków obcych wydaje się w dzisiejszych czasach być rzeczą bezsporną. Problem stanowi jednak sam proces kształcenia, a tym samym dobór odpowiedniej metody i sposób jej wprowadzenia tak, aby zapewnić uczniom jak największe korzyści. Dlatego też z zainteresowaniem powinna spotkać się omawiana tu książka autorstwa Mikołaja Rychły. Celem niniejszej pracy jest próba opisanie metody edukacyjnej w nauczaniu języków obcych, w której to pewne teorie lingwistyczne i psychologiczne można by połączyć z koncepcjami nauczania języków obcych, aby stworzyć tło dla edukacji w ogóle.